

en record

RAIMON PANIKKAR, EL SAVI DE TAVERTET

Tavertet ha estat un lloc de pelegrinatge espiritual per a molts que han trobat en la seva persona i en la seva obra una inspiració en temps de caiguda d'antigues certeses

XAVIER MELLONI

Quan la gota d'aigua cau en l'oceà, perd el seu contorn però no la seva acquitat. Això és el que va recordar moltes vegades en vida Raimon Panikkar, citant els textos sagrats de l'hinduisme. Ara que ha deixat el seu cos, ha perdut la seva individualitat per entrar en el Tot. Els seus 91 anys de vida han estat un llarg recorregut des dels Pirineus i l'Himàlaia fins al mar. El seu pare va arribar a Catalunya per evitar els països de la Commonwealth, en els quals era un personatge no grat per estar compromès amb la independència del seu país. La mare, Carme Alemany, pertanyia a la intel·lectualitat barcelonina. Tal com evocava recentment Salvador Panikkar, el petit de quatre germans, la qui era contemplativa era la mare. El pare era un home emprenedor, que havia estudiat química a Londres i va fundar una empresa de productes químics, que a hores d'ara encara existeix a Catalunya.

La vida de Panikkar és marcada per passos audaços i no exempts de contradiccions. En això rau el repte de la seva vida i del seu pensament. Va assolir tres doctorats: en Ciències (1958), Filosofia (1946) i Teologia (1961).

És important adonar-se dels tres àmbits que abasten: la matèria, el pensament sobre l'home i la reflexió sobre Déu. Posteriorment, Panikkar va integrar aquesta tríade en un dels termes més fecunds encunyats per ell: la intuïció cosmoteàndrica, la comprensió que la realitat forma una unitat inseparable entre la naturalesa (cosmos), el diví (théos) i l'humà (andros). Va ser un dels primers membres de l'Opus Dei, organització a la qual va pertànyer del 1940 al 1964. El que en un primer moment va semblar un moviment obert i innovador, de seguida es va revelar constrenyedor per a ell.

La seva anada a l'Índia als 36 anys (a final del 1954) té molt a veure amb aquesta presa de distància. Allà va començar el segon gran període de la seva vida. Durant 35 anys més va arrelar-se a la cultura i cosmovisió índies, primer residint d'una manera estable a Benarès i després combinant-ho amb cursos a la Universitat de Santa Bàrbara a Califòrnia i amb seminaris i conferències en diverses universitats d'Europa. Al moment de la seva jubilació, a partir del 1987, es va establir a Tavertet. A l'inici no va ser tingut gaire en compte ni era coneguda la seva obra, perquè el pluralisme religiós i cultural des del qual parlava era estrany al nostre país.

Però, progressivament fins als últims moments de la seva vida, Tavertet ha estat un lloc de pelegrinatge intel·lectual i espiritual per a molts que han trobat en la seva persona i en la seva obra una inspiració en temps de caiguda d'anti-gues certeses i d'obertura a la pluralitat. Sens dubte, una de les aportacions més importants del savi de Tavertet és pensar a partir de la integració de cultures, religions i cosmovisions diferents amb la convicció que la realitat està radicalment interrelacionada, que tot està connectat amb tot i tots amb tots. Ell tenia integrades en la seva genètica dues grans civilitzacions.

Quan va tornar de l'Índia va dir: "vaig marxar sent cristià; allà m'he descobert hindú i torno budista, sense deixar de ser allò primer". I quan en una ocasió li van preguntar quin percentatge de català, d'espanyol, d'indi, d'americà o d'alemany tenia, va respondre: "el cent per cent de cada cosa". Per què la nostra tendència a fragmentar, etiquetar, dividir,

contraposar? Del que es tracta és de ser integralment en cada moment allò que som. Sense caure en fàcils sincretismes -la tendència a barrejar identitats sense respectar el seu nucli originari i específic-, era capaç de mirar universalment i alhora valorar la més genuïna singularitat. En una altra ocasió, en el control d'un aeroport li van demanar el número d'identitat. Va respondre: "sis mil anys". El controlador no ho va entendre. Ell va prosseguir: "la meua identitat és feta de sis mil anys d'història, com la seva, des de l'aparició de l'escriptura i del pensament abstracte i de la indagació científica, des de l'Àsia fins al Mediterrani. És feta de la sedimentació de cultures i savieses mil·lenàries. Ara bé, si el que vostè em demana és el número del meu carnet d'identificació, és una altra cosa". Aquesta cura i atenció a les paraules (en aquest cas, la diferència entre identitat i identificació), el no accontentar-se amb el significat banal del llenguatge fa que la lectura dels seus escrits sigui exi-gent. El seu esforç per pensar altrament és el que també li va fer encunyar termes nous.

A més a més del que ja hem esmenat, en va proposar altres com: ecosofia (saviesa de la terra), tempieternitat (unió entre temps i eternitat), diàleg intra-religiós (a l'interior de la mateixa experiència religiosa, no només entre les religions), microdoxia (creences petites), temps kairològic (el temps com a kai-ròs, com a oportunitat, i no únicament com a chronos, mera linealitat), etc. Ha deixat un llegat de més de 50 llibres i 1.500 articles en diverses llengües i revistes.

Però, tot això no el feia un home inaccessible, sinó al contrari. Els qui vàrem tenir el privilegi de tractar-lo més personalment vàrem quedar sempre corpresos per la seva proximitat i el seu interès per tot. Els últims anys s'emocionava molt sovint. D'altra banda, va ser un home lliure i contestatari, tant en el si de l'Església, en la qual va romandre com a sacerdot, com crític amb la cultura d'Occident per l'opulència material i el seu orgull intel·lectual. Va dir: "un altre món és possible perquè, certament, el món que tenim ara és impossible".

Per tal de facilitar l'accés al seu pensament polièdric i fins i tot mandàlic (concèntric), l'editorial catalana Fragmenta ha començat a publicar des de fa dos anys la seva Opera Omnia. És previst oferir-la en 18 volums, que aniran apareixent al llarg d'una dècada. La tardor vinent sortirà el tercer volum, sobre Pluralisme i interculturalitat (VI/I). Els dos primers volums ja publicats són: Mística, plenitud de vida (I/I) i Mite, símbol, culte (IX/I). La millor manera d'interpretar el seu llegat no és com un punt d'arribada, sinó com un punt de partença. Ens toca ara a nosaltres prendre el relleu i continuar fent passos d'obertura sempre a més realitat.